

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN/ NASIONALE SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN

BESIGHEIDSTUDIES V2

2022

PUNTE: 150

TYD: 2 uur

Hierdie vraestel bestaan uit 12 bladsye.

INSTRUKSIES EN INLIGTING

Lees die volgende instruksies aandagtig deur voordat jy die vrae beantwoord.

- Hierdie vraestel bestaan uit DRIE afdelings en dek TWEE hoofonderwerpe.
 AFDELING A: VERPLIGTEND
 AFDELING B: Bestaan uit DRIE vrae.
 Beantwoord enige TWEE van die drie vrae in hierdie afdeling.
 AFDELING C: Bestaan uit TWEE vrae.
 Beantwoord enige EEN van die twee vrae in hierdie afdeling.
- Lees die instruksies vir elke vraag aandagtig deur en neem deeglik kennis van wat vereis word.
 Let daarop dat SLEGS die eerste TWEE vrae in AFDELING B en die EERSTE vraag in AFDELING C nagesien sal word.
- Nommer die antwoorde korrek volgens die nommeringstelsel wat in hierdie vraestel gebruik is. GEEN punte sal toegeken word vir antwoorde wat verkeerd genommer is NIE.
- Behalwe waar ander instruksies gegee word, moet antwoorde in volsinne wees.
- Gebruik die puntetoekenning en aard van elke vraag om die lengte en diepte van 'n antwoord te bepaal.
- Gebruik die tabel hieronder as 'n riglyn vir punte- en tydtoekenning wanneer jy elke vraag beantwoord.

AFDELING	VRAAG	PUNTE	TYD (minute)
A: Objektiewe tipe vrae VERPLIGTEND	1	30	20
B: DRIE direkte/indirekte tipe vrae KEUSE: Beantwoord enige TWEE.	2	40	70
	3	40	
	4	40	
C: TWEE opsteltipe vrae KEUSE: Beantwoord enige EEN.	5	40	30
	6	40	
TOTAAL		150	120

- Begin die antwoord op ELKE vraag op 'n NUWE bladsy, bv. VRAAG 1 – nuwe bladsy, VRAAG 2 – nuwe bladsy.
- Jy mag 'n nieprogrammeerbare sakrekenaar gebruik.
- Skryf netjies en leesbaar.

AFDELING A (VERPLIGTEND)**VRAAG 1**

1.1 Verskeie opsies word as moontlike antwoorde op die volgende vrae gegee. Kies die antwoord en skryf slegs die letter (A–D) langs die vraagnommers (1.1.1 tot 1.1.5) in die ANTWOORDEBOEK neer, bv. 1.1.6 D.

1.1.1 Besigheidsleiers gebruik die ...-teorie om die besigheid se doelwitte te analiseer en sodoende 'n geskikte leierskapstyl te kies.

- A leiers-en-volgeling
- B situasionele leierskap
- C transformasionele leierskap
- D oorgangleierskap

1.1.2 'n Aantal beleggings word in 'n portefeulje saamgevoeg wat deur 'n kundige bestuur word. Dit verwys na ...

- A RSA-kleinhandelspaareffekte.
- B 'n vaste deposito.
- C aandele.
- D effektrusts.

1.1.3 Bona het tydens die voorbereiding van sy aanbieding vir belanghebbendes besluit om ...

- A beleefd op vrae uit die gehoor te reageer.
- B met energie en entoesiasme te praat.
- C inligting herhaaldelik te repeteer om selfvertroue te kry.
- D vrae uit die gehoor aan te moedig.

1.1.4 Bestuurders hanteer ... as 'n diversiteitskwessie deur 'n tolk aan te stel om gemeenskaplike begrip tussen lede in 'n vergadering teweeg te bring.

- A taal
- B ouderdom
- C geslag
- D kultuur

1.1.5 Alida moet ferm en selfgeldend wees wanneer sy die ... as 'n moeilike tipe persoonlikheid hanteer.

- A stil persoon
- B kundige
- C klaer
- D aggressiewe persoon

(5 x 2) (10)

- 1.2 Voltooi die volgende stellings deur die woord(e) in die lys hieronder te gebruik. Skryf slegs die woord(e) langs die vraagnommers (1.2.1 tot 1.2.5) in die ANTWOORDEBOEK neer.

samewerking; kreatiewe denke; publieke; werknemers; Vergoedingsfonds; gedeelde waardes; besluitneming; gesondheids- en veiligheids-vertegenwoordigers; privaat; Werkloosheidsversekeringsfonds
--

- 1.2.1 Die werkgewer is die enigste een wat maandelikse betalings tot die ... bydra.
- 1.2.2 Die ... maatskappy bied aandele aan mense deur 'n prospektus uit te reik.
- 1.2.3 Die HUB van Mohammed Ondernemings volg die ...-proses wanneer verskeie alternatiewe oorweeg word voordat die beste een gekies word.
- 1.2.4 Die rol van die ... is om saam met werkgewers te werk om enige ongelukke in die werkplek te ondersoek.
- 1.2.5 Spanlede neem deel aan 'n besluitnemingsproses. Dit staan bekend as ... wat een van die kriteria vir suksesvolle spanprestasie is.

(5 x 2) (10)

- 1.3 Kies 'n beskrywing uit KOLOM B wat by 'n term in KOLOM A pas. Skryf slegs die letter (A–J) langs die vraagnommers (1.3.1 tot 1.3.5) in die ANTWOORDEBOEK neer, bv. 1.3.6 K.

KOLOM A	KOLOM B
1.3.1 Uiterste goeie trou	A verskille tussen twee werknemers in die werkplek
1.3.2 Opbrengs op die belegging	B werknemers neem sonder toestemming van die besigheid se skryfbehoeftes
1.3.3 Transaksionele leierskapstyl	C die versekerde moet die verlies in finansiële terme uitdruk
1.3.4 Misbruik van werktyd	D beleggers oorweeg die onsekerheid van die belegging se waarde
1.3.5 Konflik	E leier neem besluite sonder om werknemers te raadpleeg
	F die versekerde moet alle relevante inligting wat die mate van die risiko kan affekteer, bekendmaak
	G werknemer dien 'n klag by die werkplek in
	H beleggers oorweeg die maontlike groei op die oorspronklike bedrag wat belê is
	I leier vergoed werknemers wanneer spertye bereik is
	J werknemers neem verlengde etensure

(5 x 2)

(10)

TOTAAL AFDELING A:**30**

AFDELING B

Beantwoord enige TWEE vrae in hierdie afdeling.

LET WEL: Dui die VRAAGNOMMER van elke vraag wat jy kies, duidelik aan. Die antwoord op ELKE vraag moet op 'n NUWE bladsy begin, bv. VRAAG 2 op 'n NUWE bladsy, VRAAG 3 op 'n NUWE bladsy.

VRAAG 2: BESIGHEIDSGELEENTHEDE

- 2.1 Noem enige VIER voorbeelde van versekerbare risiko's. (4)
- 2.2 Beskryf kortliks die voordele van Regering-/RSA-kleinhandelspaareffekte as 'n beleggingsvorm. (6)
- 2.3 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

AMANDLA HANDELAARS (AH)

Amandla Handelaars het voorraad ter waarde van R600 000 gekoop, maar hulle het dit vir R400 000 verseker. AH het voorraad ter waarde van R90 000 verloor as gevolg van skade wat deur hewige storms veroorsaak is.

- 2.3.1 Noem die versekeringsklousule wat op die scenario hierbo van toepassing is. (2)
- 2.3.2 Bereken die bedrag wat AH as vergoeding van die versekeraar sal ontvang. Toon ALLE berekeninge. (4)
- 2.4 Brei uit oor die betekenis van skuldbriewe as 'n tipe beleggingsgeleentheid. (4)
- 2.5 Bespreek die impak van die demokratiese leierskapstyl op besighede. (6)
- 2.6 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

KULA ONDERNEMINGS (KO)

Mary, 'n verkoopsbestuurder by Kula Ondernemings, het die besigheid se verkope aan verskeie belanghebbendes aangebied. Sy het deurgaans oogkontak met haar gehoor behou. Mary het ook haar tyd effektief bestuur om sodoende vrae toe te laat. Sy moet op haar volgende aanbieding verbeter.

- 2.6.1 Haal TWEE faktore uit die scenario hierbo aan wat Mary tydens haar aanbieding in ag geneem het. (2)
- 2.6.2 Verduidelik die areas van verbetering wat Mary vir haar volgende aanbieding in ag moet neem. (4)

2.7 Gee besighede raad oor hoe die volgende kriteria tot die sukses en/of mislukking van 'n persoonlike-aanspreeklikheidsmaatskappy kan bydra:

2.7.1 Bestuur (4)

2.7.2 Wetgewing (4)
[40]

VRAAG 3: BESIGHEIDSROLLE

- 3.1 Noem enige TWEE probleemoplossingstappe. (2)
- 3.2 Identifiseer die probleemoplossingstegniek wat deur Sammy Elektrisiëns in ELKE stelling hieronder toegepas word:
- 3.2.1 Sammy Elektrisiëns het hul werknemers versoek om willekeurig voorstelle hardop in 'n groot groep te maak.
- 3.2.2 'n Paneel kundiges is versoek om 'n vraelys in te vul om oplossings vir hul besigheidsprobleme te voorsien. (4)
- 3.3 Verduidelik die korrekte prosedure om griewe in die werkplek te hanteer. (6)
- 3.4 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

MESH KONSTRUKSIES (MK)

Mesh Konstruksies spesialiseer in eiendomsontwikkeling. Die direkteure en werknemers ken die indiensnemingsbeleid van die maatskappy. MK het Gobolo Ouditeure aangestel om hul finansiële state te oudit. Bestuur doen besigheid op 'n professionele, verantwoordelike, etiese en effektiewe wyse.

- 3.4.1 Identifiseer TWEE King-kode-beginsels vir goeie korporatiewe bestuur wat deur MK toegepas word. Motiveer jou antwoord deur uit die scenario hierbo aan te haal.

Gebruik die tabel hieronder as 'n RIGLYN om VRAAG 3.4.1 te beantwoord.

KING-KODE-BEGINSELS	MOTIVERINGS
1.	
2.	

- 3.4.2 Verduidelik maniere waarop professionele, verantwoordelike, etiese en effektiewe sakepraktyke uitgevoer behoort te word. (4)
- 3.5 Bespreek die verhouding tussen maatskaplike verantwoordelikheid en drievoudige sleutelaspekte. (6)

3.6 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

GIJIMA MYNE (GM)

Werknemers by Gijima Myne word toegelaat om by 'n vakbond van hulle keuse aan te sluit. GM voorsien hul werknemers van opvoeding en skoon water. Die bestuur van GM wil ook kulturele regte in die werkplek bevorder.

3.6.1 Noem TWEE sosiale regte van werknemers in die scenario hierbo. (2)

3.6.2 Verduidelik maniere waarop GM kulturele regte in die werkplek kan bevorder. (4)

3.7 Stel strategieë voor wat besighede kan gebruik om die omgewing en menslike gesondheid te beskerm. (6)
[40]

VRAAG 4: DIVERSE ONDERWERPE**BESIGHEIDSGELEENTHEDE**

- 4.1 Noem enige TWEE voorbeelde van nieverbale aanbiedinge. (2)
- 4.2 Beskryf kortliks die verskil tussen *beperkte aanspreeklikheid* en *onbeperkte aanspreeklikheid*. (4)
- 4.3 Identifiseer die soorte voordele wat die werknemers by Linda Handelaars van die Werkloosheidsversekeringsfonds kan ontvang in ELKE stelling hieronder:
- 4.3.1 Jane, die administratiewe klerk, sal vir vier maande na die geboorte van haar baba betaling ontvang voordat sy terugkeer werk toe. (4)
- 4.3.2 Ruan het hierdie voordeel ontvang toe hy voogskap van 'n 18-maande-oue weeskind van die kinderhuis geneem het. (4)
- 4.4 Verduidelik die voordele van PowerPoint as 'n tipe visuele hulpmiddel. (4)
- 4.5 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg. (4)

EILAND ONDERNEMINGS (EO)

Jacky, die algemene bestuurder by Eiland Ondernemings, gebruik haar persoonlikheid om haar ondergeskiktes te beïnvloed om hard te werk. Sy is bewus van die rol van persoonlike houding in suksesvolle leierskap.

- 4.5.1 Identifiseer die leierskapstyl wat Jacky in die scenario hierbo gebruik. (2)
- 4.5.2 Gee Jacky raad oor die rol van persoonlike houding in suksesvolle leierskap. (4)

BESIGHEIDSROLLE

- 4.6 Beskryf kortliks die voordele van kreatiewe denke in die werkplek. (4)
- 4.7 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

TEAM EXCEL (TE)

Team Excel, wat aan besigheidsprojekte werk, is 'n span wat uitstekend presteer. Spanlede het goeie onderlinge verhoudinge. Hulle gee ook aandag aan die behoeftes van individuele spanlede.

- 4.7.1 Haal TWEE eienskappe van suksesvolle spanprestasie uit die scenario hierbo aan. (2)
- 4.7.2 Verduidelik die werksverrigtingstadium as een van die stadiums van spanontwikkeling. (4)
- 4.8 Bespreek maniere waarop besighede gestremdheid as 'n diversiteitskwessie in die werkplek kan hanteer. (6)
- 4.9 Stel maniere voor waarop besighede die prysbepaling van goedere in landelike gebiede as 'n tipe onetiese sakepraktyk kan hanteer. (4)

[40]**TOTAAL AFDELING B: 80**

AFDELING C

Beantwoord enige EEN vraag in hierdie afdeling.

LET WEL: Dui die VRAAGNOMMER van die vraag wat jy kies, duidelik aan. Die antwoord op ELKE vraag moet op 'n NUWE bladsy begin, bv. VRAAG 5 op 'n NUWE bladsy OF VRAAG 6 op 'n NUWE bladsy.

VRAAG 5: BESIGHEIDSGELEENTHEDE (BELEGGING: SEKURITEITE)

Belegging in 'n vaste deposito verskaf aan beleggers die geleentheid om te besluit of hulle enkelvoudige of saamgestelde rente wil ontvang. Beleggers moet ook verskeie soorte aandele oorweeg voordat beleggingsbesluite geneem word. Sommige belê in maatskappye wat op die Johannesburgse Sekuriteitebeurs (JSE) gelys is.

Skryf 'n opstel oor beleggingsekuriteite waarby jy die volgende aspekte insluit:

- Beskryf kortliks die verskille tussen *enkelvoudige rente* en *saamgestelde rente*.
- Verduidelik die voordele van 'n vaste deposito as 'n beleggingsvorm.
- Bespreek enige DRIE soorte aandele.
- Gee raad aan besighede oor die funksies van die Johannesburgse Sekuriteitebeurs (JSE).

[40]**VRAAG 6: BESIGHEIDSROLLE (MAATSKAPLIKE VERANTWOORDELIKHEID EN KMV/KMI)**

Daar word van besighede verwag om betekenisvolle bydraes tot gemeenskappe te maak deur programme vir korporatiewe maatskaplike verantwoordelikheid of projekte vir korporatiewe maatskaplike investering. Hulle moet ook die welstand van hulle werknemers in die werkplek verbeter. Sosio-ekonomiese kwessies soos MIV/Vigs vereis dat besighede strategieë ontwikkel om hierdie kwessies te hanteer.

Skryf 'n opstel oor maatskaplike verantwoordelikheid en korporatiewe maatskaplike verantwoordelikheid waarby jy die volgende aspekte insluit:

- Beskryf kortliks die doel van korporatiewe maatskaplike investering (KMI).
- Bespreek die impak van korporatiewe maatskaplike verantwoordelikheid (KMV) op besighede.
- Verduidelik maniere waarop besighede tyd en moeite kan bydra om die welstand van werknemers te bevorder.
- Stel maniere voor waarop besighede MIV/Vigs as 'n sosio-ekonomiese kwessie kan hanteer.

[40]

TOTAAL AFDELING C:
GROOTTOTAAL:

40
150